

GİRİŞİMCİLERDE YAŞANAN BAŞARISIZLIK KORKUSU*

FEAR OF FAILURE IN ENTREPRENEURS

Elif Türkan ARSLAN*

* Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Kurumları Yönetimi Bölümü, elifturkan.arслан@ikc.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4002-2856>

ÖZ

Çalışma temel olarak, girişimcilerin başarısızlık korkusu yaşayıp yaşamadığını ve eğer yaşıyorlarsa girişimcilik faaliyetlerinin bundan etkilenip etkilenmediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Girişimcilik söz konusu olduğunda genellikle başarının ön plana çıkması sebebiyle girişimcilerin yaşayabileceği başarısızlık korkusu ve bunun sonuçları ihmal edilmiştir. Bu sebeple çalışmanın önem arz ettiği düşünülmektedir. Çalışma amacı doğrultusunda öncelikli olarak ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Literatür taramasının ardından alan araştırmasına geçilmiştir. Nitel olarak tasarlanan araştırmanın amacına uygun olan yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerin sınırlarının belirlenmesi amacıyla toplam 14 sorudan oluşan ve başarısızlık korkusuna ilişkin soruların açık uçlu olduğu bir görüşme formu oluşturulmuştur. Halen aktif olarak işletmesini yönetmekte olan ve küçük veya orta boy işletmesi olan 11 girişimci ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir. Girişimcilerin çoğunluğu işlerini kurmaya karar verdiklerinde ve halen başarısızlık korkusu hissettiklerini ifade etmiştir. Yine girişimcilerin çoğunluğu başarısızlık korkusunun güdülerini olumlu yönde etkilediğini, başarısızlık korkusu düzeyinin zaman içinde değiştiğini ve başarısızlık korkusunun psikolojilerini etkilediğini belirtmiştir. Girişimcilerin önemli bir bölümü aile desteğinin başarısızlık korkularını azalttığını belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Başarısızlık Korkusu, Girişimcilerin Başarısızlık Korkusu, Girişimcilik ve başarısızlık korkusu.

Jel Kodları: L26, D91, D23

ABSTRACT

The main purpose of this study is determining whether entrepreneurs are experiencing fear of failure and whether entrepreneurial activities are affected by fear of failure. When it comes to entrepreneurship, fear of failure and consequences of entrepreneurs' failure are often neglected because success comes into the forefront. This study is important for this reason. Reviewed the detailed literature firstly for the purpose of the study. After the literature search, we started to field research. The semi-structured interview technique, which is appropriate for the purpose of this qualitative research, is used. In order to determine the boundaries of the interviews, an interview form consisted. The form consisting of a total of 14 questions and there are 8 open-ended questions about the fear of failure. Interviews were held with 11 entrepreneurs who are currently managing to actively his/her business and who own a small or medium-sized business. Descriptive analysis was used in order to analyze the data. The majority of the entrepreneurs stated that when they had decided to establish their business and still feel a fear of failure. The majority of entrepreneurs said

* Bu çalışma 14-16. 07. 2017 tarihleri arasında düzenlenen 8th International Congress on Entrepreneurship kongresinde sunulan ve bildiri kitabında yayınlanan "Girişimciler Başarısızlıktan Ne Kadar Korkuyor?" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

that the fear of failure affects their motive positively and that the level of the fear of failure changes over time, and that fear of failure affects their psychology. A significant proportion of the entrepreneurs noted that family support reduced their fear of failure.

Keywords: *Entrepreneurship, Fear of failure, Fear of failure of entrepreneurs, Entrepreneurship and fear of failure.*

Jel Codes: *L26, D91, D23*

1. GİRİŞ

Girişimciliğin bütün ekonomilerde hayati bir rol oynadığı ve girişimciler olmaksızın, şu anki ve gelecekteki ekonomik gelişmenin gerçekleştirilemeyeceği vurgulanmaktadır (Baron, 2000). Girişimcilik, fikirler geliştirme, onları ürün veya hizmetlere dönüştürme ve pazara sunma için bir girişim kurulmasını içermektedir (Zhao, 2005). Gartner (1988) girişimciliği “yeni bir işletme kurmak” şeklinde tanımlamaktadır ve literatürde bu tanım yaygın biçimde kullanılmakta ve kabul görmektedir (Sharma ve Chrisman, 1999). Ancak girişimcilik yalnızca bir örgüt kurmakla sınırlı olmayıp bundan daha fazlasını ifade etmektedir; yeni bir örgüt kurmanın yanında mevcut/yeni kurulan bir örgütün büyüme ve gelişmesini kapsayan faaliyetleri de içermektedir ve ayrıca her türlü yenilik ve değişim geliştirme sürecini de ifade etmektedir (Naktiyok, 2004:3,6). Bu doğrultuda daha geniş bir perspektiften ele alındığında girişimcilik, kişilerin veya grupların –kârlı- iş fırsatlarını fark ettiği, bu fırsatları takip ettiği ve zenginlik/refah yaratmak amacıyla bu fırsatları yeni girişimler kurmak suretiyle veya mevcut girişimler içerisinde kullandığı ve dolayısıyla yeni ekonomik faaliyetler yarattığı, birbirini takip eden evre veya olaylar dizisinden oluşan bir süreçtir. Süreçte yer alan her bir aşamanın gelişimi girişimsel yetenekler gerektirmektedir (George ve Zahra, 2002; Cacciotti ve Hayton, 2015; Shane ve Venkataraman, 2000; Cuervo vd., 2007:2; Cacciotti ve Hayton, 2014) ve girişimcilik, büyüklüğü veya yaşı fark etmeksizin bütün örgütleri etkileyen bir fenomendir (Cuervo vd., 2007:4;).

Girişimciliğe ilişkin temel bileşenler risk alma, proaktif olma ve inovasyon olarak değerlendirilmektedir (Miller, 1983; Covin ve Slevin, 1991a,b; Lumpkin ve Dess, 1996; Zahra ve Covin, 1995; Zhao, 2005; George ve Zahra, 2002; Zahra vd., 2000). Bu temel bileşenlerin yanında girişimciliğin en ayırt edici özelliğinin ve özünün fırsatların farkına varma ve bunlardan yararlanma olduğu ve bu konudaki isteklilik olduğu vurgulanmaktadır (Zahra, 2005; Naktiyok, 2004; Minniti ve Nardone, 2007; Stevenson ve Jarillo, 1990; Arenius ve Minniti, 2005).

Girişimcilik süreci, belirli bir çevreyle bütünleşmiş ekonomik bir süreçtir çünkü teknoloji, ekonomik gelişmişlik düzeyi, kültür ve kurumlar hepsi girişimcilik üzerinde etkilidir (Minniti ve Nardone, 2007) ve bunun da ötesinde eğitim, yaş, zenginlik ve çalışma durumu gibi çeşitli faktörler de girişimciliğe ilişkin davranışı önemli biçimde etkilemektedir (Arenius ve Minniti, 2005). Bireyin içinde yaşadığı toplum, doğrudan ilişkide bulunduğu kişi ve gruplar ve nihayetinde bireyin kendisi dikkate alındığında her ne kadar “bireysel bir fenomen” (Wennberg vd., 2013) olarak değerlendirilse de girişimciliğin, bireyin dışında kalan kişi/kişileri de etkilediği ve onlardan etkilendiği açıktır ve bu etki çeşitli şekillerde gerçekleşebilmektedir. Bu anlamda, girişimcilik süreci içerisinde yüksek veya düşük nitelikli çeşitli riskler bulunmaktadır. Gerçekten de girişimcilik, ekonomik, psikolojik ve sosyal riskler olarak ve çaba ve emek harçayarak farklı bir değer yaratma sürecidir (Börü, 2014:1). Her şeyden önemlisi gelecekte elde edilebileceği umulan sonuç, fayda vb. gibi beklentiler üzerine gerçekleştirildiği için

girişimcilik faaliyetleri, risk ve belirsizlik içermektedir ve dolayısıyla risk almaya yatkın olmak girişimciliğin doğasında bulunmaktadır. Girişimcilikte risk almaya yatkın olmak, finansal açıdan zarar tehlikesini ve sosyal açıdan da başarısızlığı göze almak demektir (Kayalar ve Ömürbek, 2007). Risk alma, amaçları sürdürme ve sonuçlar belirsiz olsa dahi faaliyete geçme istekliliğini ifade etmektedir ve girişimcilik söz konusu olduğunda özellikle hesaplanmış risk almak gerekmektedir (Zahra vd., 2000; George ve Zahra, 2002). Girişimsel süreç boyunca, her aşamada oldukça fazla olan algılanan ve gerçek/mevcut riskler söz konusudur (Zahra, 2005). Her şeyden önce girişimci olma kararı diğer alternatiflere göre risklidir (Kayalar ve Ömürbek, 2007).

Girişimsel fırsatların farkına varılması özel bir süreçtir fakat fırsatların kendisi objektif bir fenomendir yani fırsat, farkına varan olsa da olmasa da oradadır. Söz konusu fırsatları herkes fark etmeyebilir; toplumda yalnızca bazı kişiler belli bir fırsatı keşfedebilmektedir (Shane ve Venkataraman, 2000). Girişimciliğe başlama kararında, kişilerin motivasyon ve algılamaları/sezgiyi temel öncüllerdir (Wennberg vd., 2013) ve süreç boyunca büyük rol oynamaktadır. Söz konusu algılama/sezgi elbette fırsatlara yönelik kararlarda da oldukça etkili olmaktadır. Bu noktada her şeyden önce gerçekten de fırsatların farkına varılması ve bu fırsatlar temelinde bir iş fikri geliştirilmesi girişimsel sürecin “baş aktörü”nün önemini ortaya koymaktadır ki bu önem sürecin bütünü boyunca azalmadan devam etmektedir. Girişimciler kâr fırsatlarının varlığına karşı diğer insanlardan daha fazla uyanık olması muhtemel kişiler (Minniti ve Nardone, 2007) olarak görülmektedir. Bu durum, girişimcileri toplumun geri kalanından ayıran temel özelliklerden birinin fırsatlara yönelik algılama olduğunu ortaya koymaktadır ancak bu konuda girişimciler arasında da farklılıklar olduğu belirtilmektedir ki bu durum doğaldır zira algılama kişiye özel bir süreçtir. Girişimciler fırsatlar hakkında, bir fırsatla

ilgili oluşturdukları ideal imaja uygunluğu temeline dayanarak karar vermektedir. Genellikle yeni girişimcilerin fırsat imajı yenilik ve benzersizlik temeline dayanırken deneyimli girişimcilerin fırsat imajı kârlılık, verimlilik ve yapılabirliğe dayanmaktadır (Mitchell ve Shepherd, 2010).

Fırsatları fark etme, tanımlama gibi faaliyetleri de içeren girişimsel faaliyetleri gerçekleştiren fonksiyon olan girişimci, karar veren, harekete geçen ve fırsatları kişisel olarak belirleyen kişidir (Stevenson ve Jarillo, 1990; Cacciotti ve Hayton, 2015). Sharma ve Chrisman (1999) girişimciyi, bağımsız olarak veya bir kurumsal sistemin parçası olarak yeni örgütler kuran veya mevcut bir örgüt içinde yenilenme veya inovasyonu başlatan birey veya gruplar şeklinde tanımlamaktadır. Girişimciler genellikle yeni, öngörülemez, kompleks ve yüksek düzeyde zaman baskısı içeren şartlarda çalışmaktadırlar (Baron, 2000). Bu çalışma şartları girişimci kişilerin bazı temel özelliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Girişimciler genellikle, hırslı, coşkulu, arzulu ve esnek olma ve risk alma özellikleriyle tanımlanmaktadır (Busenitz ve Barney, 1997; Cacciotti ve Hayton, 2015). İnişiyatif alma, risk alma, inovasyon geliştirme ve eylem içinde olma başarıyla ilişkili en güçlü girişimsel karakteristikler arasındadır (Collins, 2007:2). Doğal olarak her girişimci, girişimci olma kararını pek çok noktada risk alarak vermekte fakat yine de her girişimci başarılı olma umudu ve hayaliyle yola çıkmaktadır. Ancak girişimciler, süreç boyunca çeşitli görevlerle yüz yüze kalmakta ve sürekli olarak başarı veya başarısızlık olasılığına maruz kalmaktadırlar (Cacciotti ve Hayton, 2014). Gerçekten de girişimcilikte başarısızlık önemli bir yer tutmaktadır çünkü yeni girişimlerin büyük bir çoğunluğu başarısızlıkla sonlanmaktadır ve tahminen pek çok girişimsel faaliyet başarısız olmaktadır. Bu durum dünya genelinde geçerlidir (Mitchell ve Shepherd, 2011; Zahra vd., 2000; Singh vd., 2007; Lee vd., 2011). Tipik olarak girişimcilikte başarısızlık oranlarının nerede olursa olsun

%20 ila %60 arasında değişim göstermekte olduğu belirtilmiştir. Küçük işletmelerin ise üçte ikisinin ilk bir yıl içinde başarısız olduğu belirtilmektedir (Mitchell ve Shepherd, 2010; Collins, 2007:9). Üstelik pek çok durumda, girişimciler teknik becerileri, deneyimleri ve motivasyonları yüksek, fikirleri sağlam ve kullanışlı olmasına rağmen başarısız olmaktadır (Baron, 2000).

Girişimcilik alanı içinde, başarısızlığın münferit bir olaydan ziyade kompleks bir süreç olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Cope, 2011). Dolayısıyla girişimciliğe ilişkin ortaya çıkan yüksek düzeydeki başarısızlığın elbette farklı sebepleri vardır. Ancak bu sebepler içinde genellikle göz ardı edilen, “girişimcilik fonksiyonunu icra eden” girişimcinin “insan” (Stevenson ve Jarillo, 1990) olmasından kaynaklanan “duygular” özellikle “korkular” oldukça önemli yer tutsa gerektir. Nitekim girişimcilik duygusal bir yolculuktur ve girişimciliğe ilişkin önemli duygular vardır ve bunlar girişimciliğe ilişkin davranışlarla pozitif biçimde ilgilidir -girişimciliğe ilişkin arzu, iyimserlik ve enerji gibi-. Daha da ötesi, girişimcilerin yeni girişimlerine bağlılığı genellikle yoğun ve kuvvetlidir. Ancak bunun yanında girişimciliğe ilişkin görevler ve çabaları engelleyebilen üzüntü, şüphe ve korku gibi duygular da vardır ve korku girişimcilik faaliyetlerinin farklı aşamalarında etkili olabilmektedir (Baron, 2000; Cacciotti ve Hayton, 2015).

Girişimcilik sürecinde oldukça önemli bir yeri olan fakat buna karşın hakkında oldukça az şey bilinen başarısızlık korkusu, girişimcilik söz konusu olduğunda özellikle dikkate alınması gereken bir olgudur. Bu özellikli önemi sebebiyle bu çalışmada öncelikle başarısızlık, korku, başarısızlık korkusu kavramları incelenmiş ardından başarısızlık korkusunun girişimcilik üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Ardından girişimcilerin başarısızlık korkusu yaşayıp yaşamadığı ve yaşıyorlarsa hangi alanlarda yaşadıklarını belirlemek üzere alan araştırması yapılmıştır.

2. BAŞARISIZLIK, KORKU VE GİRİŞİMCİLİK

Başarı, Türk Dil Kurumu tarafından “Kişinin yetenek ve yetiştirmeye bağlı olarak gösterdiği ansal ya da eylemsel etkinliklerinin olumlu ürünü” ve “Bir işi istenilen biçimde bitirmek” (www.tdk.gov.tr, 2017) şeklinde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla başarı istenen amaçlara ulaşma ya da bu doğrultuda olumlu sonuçlar alma olarak da düşünülebilir. Başarının başarı umudu ve başarısızlık korkusunun bir kombinasyonu olduğu belirtilmektedir. Başarı umudu, başarıya ulaşma arzusu ve ödül beklentisini kapsayan bir yaklaşma güdüsünü, başarısızlık korkusu ise başarısızlık beklentisini içeren bir başarısızlıktan kaçınma güdüsünü ifade etmektedir (Rothblum, 1990:502; Hancock ve Teevan, 1964; Elliot ve Church, 2003). Başarı güdüsü mükemmeliyetçilik standartlarını da dikkate alarak, işleri daha iyi yapmaya dönük bir çabadır ve doğuştan var olan ve değişmeyen bir kişilik özelliği değildir (Umay, 2002). Dolayısıyla kişilerin başarılı olabilmek için ne kadar çaba gösterecekleri, bu süreçte ne kadar isabetli karar alacakları, her hangi olumsuz bir durumda alternatif yollar deneyip denemeyecekleri vs. faktörlerin, sürece yönelik beklenti ve algılardan etkilendiği söylenebilir. Zira başarısızlık korkusunun başarı umudunu aştığı durumlarda kişi genellikle çok kolay veya çok zor aktiviteler seçmek suretiyle başarısızlığa ilişkin kaygıyı azaltmaya çalışmaktadır (Rothblum, 1990:502; Hancock ve Teevan, 1964). Dolayısıyla başarı herkesin arzuladığı bir sonuçtur.

Başarısızlık ise genellikle bir amaca ulaşamaması açısından tanımlanmaktadır. Bir diğer ifadeyle başarısızlık, beklenen ve istenen sonuçlardan sapmadır. Başarısızlık genellikle istenmeyen bir durumu ifade etmekte ve başarısızlık bir kaçınma güdüsüne sebep olmaktadır ve bu güdü sosyal olarak öğrenilmektedir (Conroy, 2001a; Singh vd., 2007). Doğal olarak başarısızlıktan kaçınma güdüsü girişimcileri de etkilemektedir çünkü her şeyden önce başarısızlık, girişimsel faaliyetin doğal

olarak istenen bir sonucu değildir. Birçok durumda başarısızlık, girişimcinin güveni/güvenilirliği, öz yeterliği ve risk alma eğilimi üzerinde olumsuz etki yaparak zor ve maliyetli olabilmektedir. Dolayısıyla başarısızlık girişimciler için zor ve zarar verici bir deneyimdir (Cope, 2011). Ancak başarısızlık, girişimcilğe ilişkin süreçte her zaman mevcut bir olasılıktır (Ucbasaran vd., 2013). Çünkü her şeyden önce girişimcilik süreci, oldukça fazla “bilinmeyen” içermektedir. Ticari başarısızlıkla ilgili olarak ya da bir diğer deyişle girişimsel başarısızlıkla ilgili olarak başarısızlığı “işletmenin kapanması” ile aynı anlamda ele almak veya bununla sınırlamak yanlıştır. Çünkü işin kapanması durumu daha farklı sebeplerle de gerçekleşebilmektedir –emeklilik, başka işe geçme vb. gibi-. Başarısızlık ise daha kapsamlıdır (Cope, 2011; Singh vd., 2007). İşletme başarısızlığı, iflas başvurusunda bulunma ve/veya çeşitli yönetsel veya kişisel nedenlerden dolayı tüketiciler, tedarikçiler, çalışanlar veya toplumu kapsayan paydaşların ihtiyaçlarını işletmenin karşılayamaması gibi durumları ifade eden ekonomik bir faktördür (Collins, 2007:12). Başarısızlık, bir işletme için, işletme açısından büyük sonuçları olan bir aksiliktir (Singh vd., 2007: 332). Shepherd (2003) girişimsel başarısızlığın gelirden büyük miktarda azalma ve/veya harcamalarda bir artış olduğunda meydana geldiğini belirtmektedir. Bu durumlarda girişimci/firma müflis hale gelerek yeni borç veya öz sermaye fonu çekememekte; sonuç olarak mevcut sahibi ve yönetimi altında faaliyetlerine devam edemez hale gelmektedir.

2.1. Başarısızlığın Girişimcilğe Etkileri

Girişimsel başarısızlığın önemli biçimde etkilediği 6 alan bulunmaktadır; finansal alan, duygusal/psikolojik alan, sosyal alan, mesleki alan ve girişimsel alan (Cope, 2011: 7). Gerçekten de başarısızlık girişimciye en azından kişisel gelirinde daralma veya gelir kaybı şeklinde finansal bir maliyet yüklemektedir (Ucbasaran vd., 2013: 175). Bu ve benzeri ekonomik sonuçlar dışında girişimci için başka bazı

olumsuz durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Böyle bir durumda girişimciler genellikle özsaygı, itibar, imaj ve statü kaybedebilmektedirler (Jenkins vd., 2014: 2,1). Kişisel ve profesyonel ilişkiler bağlamında, başarısızlık, evliliklerin ve sıkı ilişkilerin bozulması ve önemli sosyal ağların kaybedilmesi, ilişkilerde sosyal uzaklık gibi sosyal maliyetlere neden olabilmektedir (Ucbasaran vd., 2013: 177; Singh vd., 2007: 336-337; Cope, 2011: 9). Duygusal ve psikolojik olarak, ticari başarısızlık önemli bir şeyin veya sevilen bir kişinin kaybı ile benzetilmektedir ve genellikle keder hissine sebep olmaktadır. Ayrıca depresyon, panik atak, kaygı, fobiler vb. sonuçlara yol açmaktadır. Ayrıca uykusuzluk, kilo kaybı gibi farklı fizyolojik sorunların ortaya çıkmasına da sebep olabilmektedir (Singh vd., 2007: 337; Ucbasaran vd., 2013). Kısaca girişimcinin ticari başarısızlık deneyimiyle ilgili olarak katlanması gereken birbiriyle ilgili iki tane psikolojik maliyet söz konusudur; duygusal ve motivasyonel (Ucbasaran vd., 2013: 178).

Girişimcilik, girişimcilerin kaçamadığı sosyal ve kültürel bir bağlam içerisinde gerçekleşen bir fırsat arama davranışı olarak (Wennberg vd., 2013: 757) nitelendirilmektedir.

Ayrıca girişimciler, ticari başarısızlık söz konusu olduğunda çalışanlardan daha fazla sorumlu tutulmaktadır (Jenkins vd., 2014: 7). Bu sebeple başarısızlık durumunda, girişimciler, genellikle “yüz kaybetmekte” ve büyük ölçüde sosyal anlamda “damgalanmaktadır” (Landier, 2005; Vaillant ve Lafunte, 2007; Wyrwich vd., 2016; Ucbasaran vd., 2013; Jenkins vd., 2014). Bu da oldukça önemli etkileri olan bir durumdur çünkü istihdam fırsatları ve gelecekteki olanaklardan faydalanma hakkına yönelik olarak negatif bir ayrımcılığa sebep olabilmektedir. Diğer yandan girişimsel faaliyetler üzerinde de sosyal korkuya sebep olarak olumsuz etki yapmaktadır. Yüksek düzeyde sosyal damgalamanın varlığı yalnızca girişimci olma kararını değil ayrıca proje seçimi, projeyi sonlandırma ve kurulacak girişimin

mahiyeti gibi kararları da etkilemektedir (Ucbasaran vd., 2013; Jenkins vd., 2014; Vaillant ve Lafunte, 2007; Wyrwich vd., 2016; Landier, 2005). Başarısızlığa ilişkin damgalamanın azaltılması daha fazla kişiyi girişimci olmak için teşvik edebilir çünkü böylece başarısızlığın maliyetleri düşürülmüş olacaktır (Jenkins vd., 2014: 2). Başarısızlığa yönelik sosyal damgalama düzeyi her kültürde farklılaşmaktadır, kimi kültürlerde bu durum girişimsel süreç içinde olağan karşılanmakta ve bir öğrenme fırsatı olarak görülmekte fakat kimi kültürlerde ise tolerans gösterilmemektedir (Landier, 2005; Vaillant ve Lafunte, 2007).

Bütün bu durumların girişimci özelinde özgüven ve güven kaybına yol açacağı söylenebilir. Bir başarısızlık deneyiminin ardından yeniden başlama kararı almak zor olabilecek, daha da önemlisi yeniden başlasa bile önceki başarısızlığın olumsuz etkileri yansıyabilecektir. Nitekim girişimsel başarısızlığın daha fazla girişimsel başarısızlığa neden olduğu varsayılmaktadır (Canidio ve Legros, 2016). Başarısız olduğu için, yüz kaybetmiş olan girişimciler, girişimciliğe yeniden başlamak için çok az desteklendiklerinden (Wyrwich vd., 2016: 472) dolayı bu durum makul kabul edilebilir.

Bununla birlikte başarısızlığın motivasyonel etkisi iki yönlü olabilir. İlk olarak, başarısızlık deneyimi, çaresizlik (acizlik, zayıflık, beceriksizlik) duygusu üreterek ters motivasyonel etki yapabilir, böylece kişilerin gelecekte başarıyla spesifik görevlere girişme yeteneklerine olan inancını azaltabilir. Diğer yandan, kişinin kendi kendini tanımladığı bir alanda başarısızlık deneyimi, kendi kendini tanımlamasıyla ilgili eksiklikleri telafi etme ve kendi kendini tanımladığı amacı başarma yeteneğine ilişkin yeniden güven tazelemesini ve motivasyonunu artırabilir (Ucbasaran vd., 2013: 179). Zira bazı iş liderleri başarısızlıkların gelecek başarılar için itici bir güç olduğunu savunmaktadır (Canidio ve Legros, 2015: 7). Diğer yandan girişimciler ticari başarısızlıklardan pek çok şey öğrenebilir ve bunları kullanabilirler (Ucbasaran vd., 2013: 183).

Başarısız olma durumunda sözü geçen olumsuz sonuçlardan en azından bir ya da birkaç tanesini yaşayabileceğini bilen girişimci bu ihtimalin her an yanı başında olması dolayısıyla zaman zaman korku hissedebilir.

2.2. Korku ve Girişimcilik

Korku tipik olarak amaçlara doğru ilerlemede yetersizliğe neden olan güçlü bir duygudur (Collins, 2007:2). Korku, dış çevredeki potansiyel veya mevcut tehditlerin değerlendirilmesiyle ortaya çıkan psikolojik ve davranışsal tepkileri içeren farklı bir olumsuz duygu olarak (Cacciotti ve Hayton, 2015: 167,169) veya mevcut ya da ani bir tehlikeden kaynaklanan bir ajitasyon duygusu ve alarm hali olarak tanımlanabilir (Orhan ve Özyer, 2013). Temel olarak dıştan kaynaklanan ve içsel olmak üzere iki tür korku vardır. Korku, bir tehdit durumu olduğunda veya potansiyel bir tehdit olarak algılandığında bedende biyokimyasal değişiklikler kombinasyonu ile tetiklenmektedir ve korkunun seviyesi tehdidin nasıl algılandığına bağlı olarak değişmektedir. Bu anlamda genellikle fiziki, davranışsal, ruhsal ve duygusal bileşenlere sahiptir (Collins, 2007:37,38). Dolayısıyla korkular davranışları etkilemektedir (Hayton vd, 2013: 26). Girişimcilik bağlamında korku, bir işletme kurmak ve girişimciliğe ilişkin harekete geçmekten ve girişimcilik faaliyetlerinden insanları alıkoyabilen bir şeyler içeren algılanan riskle ilgili olduğu için önemlidir (Cacciotti ve Hayton, 2014: 20). Girişimcilerin korkularını yönetme yeteneklerinin işletme başarısı için temel etken olduğu belirtilmektedir. Zira korku ve zayıf iş yeri performansı arasında nedensel bir ilişkinin zaten var olduğunu varsayanlar bulunmaktadır. Ayrıca korku iş yeri davranışını etkileyen güçlü bir duygudur; iş yerinde, yaratıcılığı bastırır, inovasyonu azaltır, kişiler arası samimi ilişkileri engeller, işe yönelik arzuyu azaltır dolayısıyla maliyeti yüksektir. Korkunun yönetsel performansı etkileyen en önemli faktörlerden biri olabileceği de belirtilmektedir (Collins, 2007). Diğer yandan korku, girişimcilik faaliyetlerinin

farklı aşamalarında etkili olabilmektedir, yani korkunun psikolojik durumu girişim süreci boyunca deneyimlenebilir, yeni başlayan, gelişmekte olan ve deneyimli girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerini etkileyebilir (Cacciotti ve Hayton, 2015:168). Diğer yandan deneyimli girişimcilerin çoğu korku deneyiminin zaman içerisinde istikrarlı olmadığını belirtmektedir (Hayton vd., 2013). Dolayısıyla girişimciler zaman zaman artan zaman zaman azalan bir korku hissi/duygusuyla baş etmek ve amaçlarına ulaşmaya çalışmak durumundadır. Korkunun bu istikrarsız seyri iş yerinde yaşanabilecek korku biçimlerini de artırıyor olabilir. İş yerinde yaşanabilen 25 korku listelenmiş ve bunlar beş grupta toplanmıştır: a. İş/stres korkusu, b. Eleştiri/başarısızlık korkusu, c. Bilinmeyen korkusu, d. Ölüm/tehlike korkusu, e. Yeterli düzeyde sahip olmama korkusu/yeterli olamama korkusudur. Başarısızlık korkusu birini hayal kırıklığına uğratma ve reddedilme anlamında hissedilen korkudur (Collins, 2007:37,41; Orhan ve Özyer, 2013).

Girişimcilik, özellikleri dikkate alındığında cesaret gerektiren bir karardır. Ancak girişimcilikte cesaret “korkunun yokluğu” değildir bilakis cesaret, önemli bir amacı başarabilmek için korkunun varlığına rağmen harekete geçebilmektir (Kilman vd., 2010). Dolayısıyla girişimcilik kararı veren girişimci, kendisine ilham veren ve kendisini motive eden duyguların yanı sıra korkuyu da deneyimleyerek faaliyetlerini gerçekleştirmek durumundadır. Bunun anlamı, girişimsel süreçte başarı veya başarısızlık üzerinde etkili olması muhtemel unsurlardan birinin de korku duygusu daha da spesifik olarak başarısızlık korkusu olduğudur. Ancak korku ve girişimsel başarı ilişkisi hakkında çok az bilgi mevcuttur (Collins, 2007:2). Aynı şekilde, girişimcilik bağlamında BK'nun yapısı/doğası hakkında da çok az şey bilinmektedir (Hayton vd., 2013).

3. BAŞARISIZLIK KORKUSU

Uzun süredir başarı davranışı üzerinde önemli bir etken olarak görülen (Conroy ve Elliot, 2004) başarısızlık korkusu (BK), başarısızlığa bağlı küçük düşme ve mahcubiyet beklentisine dayalı kaçınma güdüsünü ifade etmektedir (Conroy vd., 2007). Atkinson (1966, Akt. Conroy, 2001b) başarısızlık korkusunu veya başarısızlıktan kaçınma güdüsünü “başarısızlıktan kaçınma eğilimi ve/veya başarısızlığın bir sonucu olarak küçük düşme veya utanç/mahcubiyet deneyimleme dirayeti/yeteneği” olarak tanımlamıştır. Başarısızlık korkusu, tehditleri değerlendirme ve başarısızlık ihtimali içeren durumlar süresince kaygı hissetme eğilimidir. Dolayısıyla BK’nda duygular önemli bir yer tutmaktadır (Conroy vd., 2007; Conroy, 2001b). BK, başarısızlık olasılığı beklentisinden kaynaklanan olumsuz bir duygudur yani kısaca başarısız olma korkusudur. Bu durum çevresel uyaranların tehdit olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır ancak algılanan bu tehditler öngörülen (-henüz-var olmayan) tehditler olabileceği gibi mevcut tehditler de olabilmektedir (Cacciotti ve Hayton, 2015; Cacciotti ve Hayton, 2014; Mitchell ve Shepherd, 2010). Bu anlamda BK, algılanan tehdit ve amaçlara ulaşamamanın itici sonuçlarına bir tepki olarak görülebilir (Hagbhin vd., 2012).

Başarısızlık korkusu olan kişi küçük bir başarısızlık olasılığı olduğu için düşük riskli görevleri seçer veya bu tür görevlerde başarı bekleyemeyeceği için yüksek riskli görevleri seçer ve böylelikle başarısız olamaz (Hancock ve Teevan, 1964:200). Yani kişi zaten başaramama olasılığı neredeyse olmayan görevleri ya da başarmanın neredeyse imkânsız olduğu görevleri seçmek suretiyle her iki durumda da başarısız olarak nitelendirilemeyeceği görevleri seçecektir.

Başarısızlık korkusunun başarıyla, ruh sağlığıyla, ahlaki gelişimle ve fiziki sağlıkla ilgili ciddi sonuçları olabilmektedir (Conroy vd., 2002: 76). BK, amaçlara

doğru ilerlemeyi yavaşlatan en yaygın korkudur. BK ve kişisel amaçlardan kaçınma (uzaklaşma) bütün kültürler arasında ortak ve yaygındır. Korku, başarıyı tehlikeye atabilir ve eğer girişimcinin hayatına eylemsizlik noktasında nüfuz ederse aralıksız ilerler (Collins, 2007: 40). Başarısızlık korkusu olan kişiler, başarılı olabileceklerine ilişkin güven duymazlar ve uğraşlarında başarısızlıktan kaçınma kapasitelerine inanmazlar. Dolayısıyla kişiler başarısızlık bir opsiyon olduğunda amaçlardan kaçmayı seçebilmektedir. Böylece kişiler genellikle bunalımlı, kaygılı, kafası karışık veya sinirli olur, ayrıca güven ve öz saygıda düşüş ya da aile içi geçimsizlikte artma olabilir. İş yerinde başarısızlık korkusu yaşayan kişiler ayrıca kişisel yaşamında da başarısızlık korkusu yaşayabilirler (Nelson vd., 2013: 11).

Başarısızlığın/BK'nun 5 itici/caydırıcı sonucu bulunmaktadır: (1) mahcubiyet ve utanç deneyimi, (2) özdeğerini düşürme/kaybetme, (3) belirsiz bir geleceğin olması, (4) sosyal etkiyi kaybetme/önemli diğerlerinin ilgisini yitirme ve (5) önemli diğerlerinin üzülmeleri/onları hayal kırıklığına uğratma (Conroy, 2001b; Conroy vd., 2002; Conroy ve Elliot, 2004; Conroy vd., 2007). Bu sonuçların, başarısız olduklarında muhtemelen gerçekleşeceğine inanan kişiler büyük ihtimalle durumları tehditkar olarak değerlendirme (Conroy vd., 2007) eğiliminde olacaktır.

Mitchell ve Shepherd (2011) korkunun bazı kaynaklarının davranış üzerinde kısıtlayıcı etkisi olduğunu, bazılarının ise bir fırsatı kovalama kararı üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirtmektedir. Başarılı profesyoneller başarısızlık korkusunu genellikle kendilerini yüksek düzeydeki performansa ulaşmaya motive eden bir faktör olarak tanımlamaktadır (Conroy vd., 2002: 76).

BK düzeyinin gruplar, kişiler ve kültürler arasında farklılık gösterdiğini kanıtlayan bulgular bulunmaktadır. BK'nun girişimci olmayanlarda girişimcilerde olduğundan çok daha fazla yüksek olduğu bildirilmiştir

(Brixy vd., 2012; Arenius ve Minniti, 2005). BK düzeyinin kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Cacciotti ve Hayton, 2014:21; Cacciotti ve Hayton, 2015; Rothblum, 1990: 530; Li 2011; Hayton vd., 2013). Toplumsal özellikler açısından bakıldığında ise kişilerin BK'nun girişim kurma üzerindeki olumsuz etkisi „düşük kurumsal kolektivizmi olan topluluklarda daha fazla belirgindir; yüksek düzeyde belirsizlikten kaçınan topluluklarda kişilerin BK'nun girişim başlatma üzerindeki olumsuz etkisi daha fazla belirgindir ve yüksek performans yönelimli topluluklarda kişilerin BK'nun girişim başlatma üzerindeki olumsuz etkisi daha fazla belirgindir (Wennberg vd., 2013: 770-773). Bu doğrultuda BK'nun kişisel bir özellik olmasının yanı sıra toplumsal bir özellik de olduğu söylenebilir. Bu açıdan toplumun kültürel motiflerinin mi kişileri BK'na ittiği yoksa kişilerin yüksek düzeyde BK yaşamalarının mı toplumda böyle bir yapının ortaya çıkmasına yol açtığı tartışılabilir. Fakat bu tartışma Conroy ve Elliot (2004)'ün başarısızlık korkusunun hedeflerden önce mi yoksa tersine sonra mı geldiği konusundaki tartışmada değindiği “yumurta tavuk” ikilemini andırmaktadır.

3.1. Girişimcilik ve Başarısızlık Korkusu

BK, girişimcilik yolunun önemli bir kısmıdır (Cacciotti ve Hayton, 2015; Cacciotti ve Hayton, 2014) ve girişimcilikle uğraşırken algılanan başarısızlık yaşama riski ve bunun sonuçlarını ifade etmektedir (Arenius ve Minniti, 2005). Girişimciliğe ilişkin arzuyu olumsuz etkileyebilen konuya özel bir süreç olarak da değerlendirilebilecek olan (Wyrwich vd., 2016) BK, bir insanı girişimde bulunmadan önce bile başarılı olamayacağından korkmuş ve bezmiş bırakan bir duygudur (Cacciotti ve Hayton, 2015).

Girişimcilik açısından, BK'nu riskten kaçınma yönünden ele alanlar olduğu gibi çevresel tehditlerin algılanmasından kaynaklanan olumsuz bir duygu olarak ele alanlar da vardır. Riskten kaçınma açısından, korku, kişisel karakteristikler bağlamında ele alınarak kişiliğe ilişkin bir

eğilime işaret etmekte ve korku deneyimi eğilimi kişiden kişiye farklılaşan bir şey olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan BK değişmez bir huy olarak kabul edilmektedir. Çevresel tehditlerin algılanması açısından, motivasyonel bir eğilim olarak, korkunun çevresel işaretlerin bir sonucu olarak deneyimlenen bir şey ve belli psikolojik ve davranışsal sonuçlarla ilgili olduğu öne sürülmektedir. Bu açıdan BK, çevresel tehditlerin algılanmasından kaynaklanan geçici bilişsel ve duygusal bir durum olarak görülmektedir. Bununla birlikte BK içsel veya dışsal faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Dolayısıyla BK bir algı olarak, bir duygu olarak ve bir sosyo-kültürel değerler seti olarak görülmektedir. (Cacciotti ve Hayton, 2014; Cacciotti ve Hayton, 2015; Hayton vd., 2013). Ancak BK'nu riskten kaçınma açısından tanımlayan pek çok çalışma vardır ve bazıları BK'nu riske karşı tutum olarak, diğerleri yüksek düzeyde riskten kaçınmanın işareti olarak ele almaktadır (Cacciotti ve Hayton, 2014). Bu bağlamda BK, riskten kaçınma için genelleştirilmiş bir arzu olarak tanımlanabilir (Mitchell ve Shepherd, 2011).

3.2. Başarısızlık Korkusunun Girişimcilik Üzerindeki Etkileri

Algılanan başarısızlık olasılığı, kişilerin bir iş kurma kararında önemli bir etkidir (Minniti ve Nardone, 2007) çünkü BK, kişilerin kendileri hakkındaki tutum ve davranışlarını şekillendiren bir faktördür ve dolayısıyla girişimci bir şekilde hareket etme kararlarını da etkilemektedir (Hayton vd, 2013: 7). Çoğu insan riskten kaçındığı için ve algılanan BK yeni bir iş kurmaya bağlı riskin değerlendirilmesinde önemli bir faktör olduğu için, daha az başarısız olma ihtimali algısının kişinin yeni bir iş kurma ihtimalini artıracağı düşünülmektedir (Arenius ve Minniti, 2005). Dolayısıyla kişinin BK–eğer yüksekse-, çoğunlukla girişime başlama kararını yani girişimciliği engelleyici etki yapan bir faktördür. BK, yeni girişimin sonuçları hakkında bir histir ve bu his değerlendirme ve yeni işletme kurma olasılığı üzerinde kişinin nesnel değerlendirmesini etkilemektedir (Li,

2011). BK'nun iş kurma isteğini azalttığı, dolayısıyla girişimci olma kararı üzerinde caydırıcı etkisi olduğu kabul edilmektedir ve bu yönde bulgular oldukça fazladır (Morgan ve Sisak, 2016; Wyrwich vd., 2016; Cacciotti ve Hayton, 2015; Wennberg vd., 2013; Hayton vd., 2013; Arenius ve Minniti, 2005; Cacciotti ve Hayton, 2014; Hayton vd., 2013; Shinnar vd., 2012; Li, 2011).

Mevcut literatür çoğunlukla BK'nun iş kurma kararı üzerindeki etkisine odaklanmıştır fakat korkunun psikolojik durumu girişim süreci boyunca deneyimlenebilmektedir. Dolayısıyla BK yalnızca başlangıç kararında değil daha sonraki süreç içerisinde de etkili olmaya devam etmektedir. Daha net ifade etmek gerekirse BK, yeni başlayan, gelişmekte olan ve deneyimli girişimcilerin girişimcilik faaliyetleri üzerinde etkili olmaktadır (Cacciotti ve Hayton, 2015; Morgan ve Sisak, 2016). Bilindiği üzere girişimcilik bitmeyen bir süreçtir ve süreç boyunca devamlı olarak karar almak gerekmektedir ve aynı biçimde fırsatları takip etmek gerekmektedir. Bu noktada korku/başarısızlık korkusunun dışsal faktörler tarafından tetiklendiğinde dahi kişinin fırsatlarla ilgili değerlendirmesi üzerinde etkili (Cacciotti ve Hayton, 2015) olması BK'nun girişimsel süreç boyunca girişimciyi etkilediğini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü başarısızlık korkusu kişilerin seçimlerine hâkim olarak girişimsel kararlar üzerinde büyük bir etkiye sahip olabilmektedir (Morgan ve Sisak, 2016). Girişimciliğe ilişkin performans üzerinde BK dikkatin problemler, tehditler veya meseleler üzerinde odaklanmasına sebep olarak etkili olabilmektedir (Hayton vd, 2013). Gerçekten de BK, girişimcilik sürecinde girişimci davranışı azaltıcı etki yapmaktadır (Hayton vd, 2013: 7).

Girişimciliğe başlama kararı ve girişimcilik süreci dışında, BK herhangi bir sebeple – başarısızlık da dâhil- işini kapatmış olan kişilerin tekrar girişimcilikle uğraşmaları olasılığını da etkilemektedir. Hessels vd. (2011) daha düşük düzeyde BK hisseden

kişilerin daha sonra girişimsel uğraşla tekrar ilgilenme olasılığının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Tüm bunların ötesinde BK, bölgesel girişimcilik oranlarını da etkilemektedir (Wennberg vd., 2013: 759).

Diğer yandan BK'nun kişiler üzerinde her zaman olumsuz etkileri olmayabilir. BK girişimsel faaliyetleri engelleyebildiği gibi diğer yandan faaliyeti motive edebilir dolayısıyla BK'nun farklı etkileri olabilmektedir. Bu etki BK türü ve kişisel karakteristiklere bağlı olarak değişmektedir (Mitchell ve Shepherd, 2011). BK, zaten girişimci olanlar için, kişinin başarı standartları yeterince yüksek olduğu zaman gerçekten de motive edici olabilmektedir (Morgan ve Sisak, 2016). Örneğin başarısızlık korkusunun kendilerine, gerçekleştirdikleri üst düzey başarılarında nasıl yardım ettiğini anlatan başarılı/ünlü kişiler, profesyoneller vb. vardır. BK'nun olumlu sonuçlara yol açması ya da motivasyonu artırmasının altındaki asıl neden insanları başarısız olaylardan kaçınmak için daha çok çaba sarfetmeye motive edebiliyor olması olabilir. Ancak bu olumlu etkinin aksine başarısızlık korkusu yüzünden hiçbir zaman bir alanda tüm potansiyelini gerçekleştiremeyen kişilerin hikayeleri de vardır (Conroy, 2001b: 431-432; Conroy vd., 2002: 76; Wyrwich vd., 2016).

4. GİRİŞİMCİLERİN BAŞARISIZLIK KORKUSUNA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

4.1. Amaç ve Önem

Bu çalışmada temel olarak girişimcilerin işlerini kurarken ve sonrasında başarısızlık korkusu yaşayıp yaşamadıklarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bunun yanında BK yaşayan girişimcilerin, girişimcilik faaliyetlerinin bundan etkilenip etkilenmediğini belirlemek de amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Girişimcilerin başarısızlık korkularını belirlemeyi amaçlayan çalışmada temel araştırma soruları “Girişimciler BK

yaşamakta mıdır? Girişimcilerin girişimcilik faaliyetleri BK'ndan etkilenmekte midir? BK, girişimcileri ne yönde ve hangi alanlarda etkilemektedir?” şeklinde belirlenmiştir.

Belirtildiği üzere BK, girişimcilik sürecinin en önemli bileşenlerinden biridir ve açıkça ortaya çıksa da çıkmasa da girişimcinin davranış ve özellikle kararlarını etkileyebilmektedir. Oldukça fazla “bilinmeyen” içeren girişimcilik sürecinde çeşitli sebeplerle BK yaşanması doğaldır. Fakat girişimcilik literatüründe bu güne kadar genellikle BK göz ardı edilmiştir. Oysa girişimcilik faaliyetleri, girişimsel başarı, performans, girişimsel kararlar, davranışlar vb. gibi konularda BK'nun oldukça önemli olduğu belirtilmektedir. Özellikle son zamanlarda, çeşitli yönlerden girişimcilik ve BK ilişkisine yönelik artan bir ilgi olduğu, bu konuya yönelik çalışmaların artmakta olduğu ve bu konudaki çalışmaların giderek çeşitlendiği literatür taraması sırasında gözlenmiştir. Buna karşın Türkçe literatürde doğrudan girişimcilik ve BK'nu ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak potansiyel girişimcilere yönelik olarak gerçekleştirilen bazı çalışmalarda BK'na ilişkin bazı sonuçlar ortaya çıkmıştır ve genel olarak BK'nun girişimcilik isteğini ve eğilimini azalttığı bulgulanmıştır (Kızılaslan ve Karaömer, 2015; Akpınar ve Küçükgöksel, 2015). Dolayısıyla bu konuda Türkçe literatürde bir boşluk olduğu ve söz konusu çalışmanın bu anlamda önemli olduğu ve literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir.

4.2. Örneklem Seçimi

Araştırma İzmir ilinde faaliyet gösteren küçük veya orta ölçekli işletme sahibi olan, halen bu firmayı aktif olarak yönetmekte olan yeni ve deneyimli girişimcileri kapsamaktadır. Bu seçimin öncelikli sebebi; bu girişimcilerin halen işletmenin aktif olarak yöneticisi olması ve dolayısıyla her türlü kararı bizzat alıyor olmasıdır. Ayrıca bu işletmelerin büyüme vb. gibi kritik kararlar almak durumunda kalabileceği de dikkate alınmıştır. Örneklem seçiminde

ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu kriterlere uyan 11 girişimciye ulaşılarak veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan girişimciler G1, G2...G11 şeklinde kodlanmıştır.

4.3. Yöntem

Bu çalışmada, literatürde girişimcilerin BK'na ilişkin araştırmalarda tercih edilen (örneğin; Sing vd., 2007; Cacciotti ve Hayton, 2014; Hayton vd., 2013) nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırma kapsamında gerekli verileri elde edebilmek için girişimcilerle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların gönüllüğü esasına göre gerçekleştirilmiş ve öncesinde katılımcıya araştırmanın amacı ve önemi kısaca anlatılmıştır. Görüşmeler ortalama 30-40 dakika sürmüştür ve sohbet ortamında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada, nitel araştırmalarda kullanılan tekniklerden yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerin konu sınırlarını ve sorulacak soruları belirlemek amacıyla bir görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu toplam 14 soru içermektedir. Bu soruların 6 tanesi demografik bilgilerle, 8 tanesi de girişimcilerin yaşadıkları/yaşayabilecekleri başarısızlık korkularıyla ilgilidir. Başarısızlık korkularıyla ilgili sorular açık uçlu olarak hazırlanmış ve katılımcının mümkün olduğunca detaylı bilgi vermesi amaçlanmıştır. Sorularla ilgili olarak gerektiğinde örnekler sunularak daha iyi anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler bu sorulara bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Girişimcilere isterlerse soruların sorular dışında da görüş ve önerilerini açıklama fırsatı tanınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz kullanılmıştır.

Araştırma amacı doğrultusunda 8 tema belirlenmiş ve betimsel analiz bu temalar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Belirlenen temalar (i)Başlangıç kararı korkuları,

(ii)Güncel korkular, (iii)Korku düzeyinde değişiklik, (iv)Girişimcilik güdülerini üzerindeki etki, (v)Korkuyu azaltan unsurlar, (vi)Korkuyla baş etme yolları, (vii)Girişimsel faaliyetler üzerindeki etki ve (viii)Psikolojik etki olarak adlandırılmıştır.

4.4. Bulgular

Çalışmanın bu kısmında öncelikle araştırmaya dâhil olan girişimcilere ilişkin kişisel bilgiler ve ardından belirlenen temalar bağlamında girişimcilerin başarısızlık korkularına ilişkin bulgular verilecektir.

4.4.1. Girişimcilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Girişimcilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıda özetlenmiştir.

G1 erkek, 39 yaşında ve evlidir. 2,5 yıllık bir işletmesi vardır ve hizmet sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmuştur. G2 erkek, 32 yaşında ve evlidir. İşletmesi 1 yıllıktır ve hizmet sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmamıştır. G3 erkek, 26 yaşında ve bekârdır. 2,5 yıllık bir işletmesi vardır ve gıda sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmamıştır. G4 Erkek, 27 yaşında ve bekârdır. 6 yıllık bir işletmesi vardır ve hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Daha önce başka bir iş kurmamıştır. G5 erkek, 25 yaşında ve bekârdır. 5 yıllık bir işletmesi vardır ve inşaat sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmamıştır. G6 kadın, 46 yaşında ve evlidir. 3 yıllık bir işletmesi vardır ve gıda sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmuştur. G7 erkek, 31 yaşında ve evlidir. 10 yıllık bir işletmesi vardır ve hizmet sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmamıştır. G8 erkek, 55 yaşında ve evlidir. 31 yıllık bir işletmesi vardır ve üretim sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmamıştır. G9 kadın, 46 yaşında ve evlidir. 17 yıllık bir işletmesi vardır ve hizmet sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmamıştır. G10 erkek, 41 yaşında

ve evlidir. 10 yıllık bir işletmesi vardır ve kimya sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmuştur. G11 erkek, 26 yaşında ve bekârdır. 1 yıllık bir işletmesi vardır ve hizmet sektöründe faaliyette bulunmaktadır. Daha önce başka bir iş kurmuştur.

4.4.2. Başlangıç Kararına İlişkin Korkular

Girişimcilere yöneltilen ilk soru, işlerini kurma kararı verdiklerinde BK hissedip hissetmediklerini ve en fazla hangi konuda hissettiklerini anlamayı amaçlamaktadır ve ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

7 girişimci (G1,G2,G4,G5,G9,G10,G11) işlerini kurmaya karar verdiklerinde az veya çok korku hissettiklerini bildirmişlerdir. Girişimcilerin söz konusu süreçte en fazla korku hissettiği konular ise yeniden sıfırdan başlama korkusu (G1), belirsizlikten kaynaklanan korkular (G4), sabit maliyetleri karşılamaya ilişkin korkular (G4), müşteri kazanıp kazanamayacağına ilişkin korkular (G4,G9), işi başarıp başaramayacağına yönelik korkular (G5,G11), sektörde tutunup tutunamayacağına yönelik korkular (G5,G11), vergi vb. gibi konulara yönelik korkular (G9), bilinmeyen bir ortamda iş yerini kurmuş olmaktan kaynaklanan korkular (G9) ve finansal konulara yönelik korkular (G10) olarak tespit edilmiştir. G4 “İşimi kurmaya karar verdiğimde belirsizliklerden dolayı bazı korkular yaşadım” ifadesiyle belirsizliğin bu konudaki önemini vurgulamıştır. G2 daha önceden tecrübe sahibi olduğu bir sektörde yatırım yapmasına karşın az da olsa korkusunun olduğunu belirtmiştir fakat hangi konularda korku yaşadığını belirtmemiştir.

Korku hissetmediğini belirten 4 girişimci ise korku hissetmeme sebeplerini; G3 kira vb. gibi dertleri olmadığını, G6 önceki tecrübesinden kaynaklandığını ve G8 gençliğinden kaynaklandığını belirterek açıklamıştır ve “Gençliğin ve tecrübesizliğin verdiği cesaretle olsa gerek herhangi bir korku hissetmedim. Zaten genç yaşlarda insanın kaybedecek bir şeyi

olmayınca daha cesur olabiliyor” ifadelerini kullanmıştır. G7 herhangi bir açıklama yapmak istememiştir.

4.4.3. Girişimcilerin Güncel Korkuları

Girişimcilere sorulan ikinci soru hali hazırda BK hissedip hissetmediklerini ve hissediyorlarsa en fazla hangi konuda hissettiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır ve ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

8 girişimci (G1,G2,G5,G6,G7,G8,G9,G10) girişimsel faaliyetlerini gerçekleştirirken korku hissetmekte olduklarını belirtmiştir. Girişimciler, finansal korkular (G1,G2,G7,G10), belirsizlik korkusu (G1), iş bağlamaya yönelik anlaşmalar sağlayamama korkusu (G5), işgörenlerle ilgili korkular (G6,G9) ve rekabet gücüne ilişkin korkular (G8) yaşadıklarını belirtmiştir. G8 “Korkularım daha çok rekabet gücümüzü kaybetmek üzerine oluyor. Gerek yurt içi gerek yurt dışı rekabetin çok zorlayıcı olduğu bir sektördeyiz” diyerek korkunun kaynağını vurgulamıştır.

İşleri ile ilgili olarak herhangi bir korku duymadıklarını belirten girişimciler (G3,G4,G11) işlerine ilişkin korkularının zaman içinde tamamen yok olduğunu söylemelerine rağmen söylemleri incelendiğinde esasen bazı korkuları olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle G3’ün bir sonraki soruya verdiği cevap da dikkate alınarak iki soru birlikte değerlendirildiğinde iş kazası konusunda sabit bir korkusunun olduğu ve ayrıca kentsel dönüşüm konusunda bazı kaygılarının olduğu ve önlem almaya çalıştığı anlaşılmaktadır. G11 ise “Kendimin ve ekibimin kişisel gelişimini, yeteneklerini, potansiyelini ortaya çıkarmaya çalışıyorum. Bazen bu süreç beklediğimden uzun sürebiliyor” diyerek zamana ilişkin bazı problemler olduğunu üstü kapalı bir biçimde belirtmektedir.

4.4.4. Girişimcilerin Yaşadığı Korkunun Değişkenliği

Girişimcilere sorulan üçüncü soru BK düzeyinin zaman içinde değişip

değişmediğini belirlemeyi amaçlamaktadır ve sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

6 girişimci (G2,G4,G5,G7,G9,G11) korkularının zaman içinde azaldığını belirtmiştir. 2 girişimci (G6,G10) korkularının zaman içinde arttığını belirtmiştir. 2 girişimci (G1,G8) korku düzeylerinin zaman içinde farklı olduğunu bazen az bazen de fazla olduğunu belirtmişlerdir. G1 “İnişli çıkışlı zamanlar da oldu”, G8 “Uzun bir dönem işlerim hep iyi gitti. Dolayısıyla çok fazla korku yaşamadım. Daha sonra (2002’den sonra) konfeksiyon sektörünün rekabet gücü azaldıkça korkularım da artma oldu” ifadelerini kullanmış ve sektörel durum gibi unsurların BK üzerindeki etkisini vurgulamıştır.

4.4.5. BK’nun Girişimcilik Güdülleri Üzerindeki Etkileri

Girişimcilere sorulan dördüncü soru BK’nun girişimcilik güdülleri üzerindeki etkisini ve bu etkinin ne yönde olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır ve ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

3 girişimci (G1,G3,G10) BK’nun girişimcilik güdülleri etkilemediğini belirtmiştir. 6 girişimci (G2,G4,G5,G6,G9,G11) BK’nun kendilerini bu konuda olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Girişimcilik güdülerinin olumlu yönde etkilendiğini belirten girişimcilerin büyük bir çoğunluğu BK’nun “motivasyonlarını artırdığını” ifade etmiştir. G2 “İlk zamanlar zorluk çeksem de ilerleyen zamanlarda aldığım olumlu yorumlar sayesinde motivasyonum arttı ve bu artış daha da başarılı olmamı sağladı”, G4 “Yaşadığım korkular ilk başlarda strese yol açsa da daha sonra daha çok çalışmama sebep olarak motivasyonuma olumlu etkide bulundu” G5 ise “Girişimci ruhumu tetikledi, daha fazla konsantre olmamı sağladı çünkü motivasyonum düşerse verimliliğim azalır ve başarı şansımı bitirirdi. Bu yüzden daha fazla motive oldum” ifadeleriyle BK’nun olumlu etkisinin farklı arka planları olduğunu ortaya koymuştur.

G7 ise bu konuda “Girişimcilik güdülerim üzerinde olumsuz etkisi olmadı” demiştir.

G8, BK sebebiyle yeni yatırımlar konusunda motivasyonunun düştüğünü belirtmiştir.

4.4.6. Girişimcilere Göre Korkuyu Azaltan Unsurlar

Girişimcilere sorulan beşinci soru BK’nu azaltan unsurları anlamayı amaçlamaktadır ve ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

6 girişimci (G2,G3,G4,G5,G7,G11) aile desteğinin korku hissetmelerini engellediğini/azalttığını ifade etmiştir. 5 girişimci (G2,G4,G7,G9,G11) yakın çevre ve sosyal çevrenin bu konuda olumlu katkıları olduğunu belirtmiştir. G2 özellikle “Başta ailem olmak üzere tüm yakın çevrem ve azmim sayesinde duyduğum endişe çok kısa bir süre içinde mutluluğa döndü ve işimi daha da severek yapmaya başladım” ifadesiyle aile ve sosyal çevre desteğinin ne denli önemli olduğunu hatta işe bağlılık üzerinde de etkili olduğunu gözönüne sermektedir. G11 ayrıca “sıra dışı işler ortaya koyulması”nın da BK’nu engellediğini ifade etmiştir. G8 “Sadecce kişisel servetimde büyüme olduğu zaman korkularım azalıyor” ifadesiyle farklı bir boyuta dikkat çekmiştir. 3 girişimci (G1,G6,G10) BK’nu azaltan bir unsur bulunmadığını beyan etmiştir.

4.4.7. Girişimcilerin Korkuyla Baş Etme Yolları

Girişimcilere sorulan altıncı soru BK ile baş etme yöntemlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır ve ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

G6,G8 ve G10 korkularıyla baş etmek için hiçbir şey yapmadıklarını belirtmiştir. G1 zamana inandığını ve güçlü olmaya çalıştığını, G2 “sürekli olarak pozitif” düşündüğünü ve zamana inandığını, G3 ve G4 problem çözmeye odaklandığını, G5 bu duyguyu hırsa çevirerek motive olduğunu, G7 duygu yönetimi ve araştırmaya ağırlık verdiğini, G9 duygu yönetiminden faydalandığını ifade etmiştir. G11

öğrenmeye odaklandığını söylemiştir ve “*Korkuların ve kayguların direkt olarak bağlantılı olduğunu düşünüyorum. İnsanlar bilmedikleri şeylerden korkar, çekinir. Bilgi korkunun yerine geçer*” ifadesini kullanmıştır.

4.4.8. Korkunun Girişimcilik Faaliyetlerine Etkileri

Girişimcilere sorulan yedinci soru BK'nun girişimcilik faaliyetlerini etkileyip etkilemediğini ve hangi konularda etkilediğini belirlemeyi amaçlamaktadır ve ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

5 girişimci (G5,G7,G8,G9,G11) BK'nun girişimciliğe yönelik faaliyetlerini etkilediğini belirtmiştir. G5 fikir üretmeyi ve yaratıcılığı kısıtladığını ve bu sebeple yeni yatırımlara yönelme konusunda olumsuz etkisi olduğunu ifade etmiştir. G7 fikirlerin uygulanması noktasında olumsuz etkisi olduğunu söylemiştir. G8 “*Evet etkiliyor. Bir kere tekstil ve konfeksiyon dışında herhangi bir iş yapmaya korkuyorum. Geçmişte kötü tecrübeler yaşadım. Kendi sektörümdeki girişimcilik faaliyetlerimde ise yaşım gereği ciddi bir azalma var*” diyerek BK'nun özellikle yeni sektörlerle yönelik girişimcilik faaliyetleri üzerindeki olumsuz etkisini ifade ederken ayrıca yaşın da BK üzerindeki etkisini vurgulamıştır. G9 özellikle ekonomik dalgalanmalar sebebiyle dönem dönem olumsuz etkinin daha fazla olduğunu belirtmiştir. G11 ise “*Etkiliyor. Fakat olumlu yönde olduğunu düşünüyorum. Daha iyi fikirler üretmeme, krizleri fırsatlara çevirebilmeme yarıyor*” diyerek BK'nun olumlu yönde bir etkisinin olduğunu ifade etmiştir.

5 girişimci (G1,G3,G4,G6,G10) BK'nun girişimcilik faaliyetlerini etkilemediğini belirtmiştir. G3'ün bu konudaki açıklaması “*Ticarette girişimcilik faaliyetlerimiz etkilenmedi çünkü bir işe başlamadan önce en ince detayına kadar araştırırım ve acele etmem*” olmuştur.

G2 girişimsel faaliyetleri üzerinde olumlu etkisi olan esas unsurun BK değil başarı olduğunu ifade etmiştir: “*Korkularımdan*

ziyade elde ettiğim başarı ufkumu açıyor, yeni yeni fikirler üretmeme yardımcı oluyor”.

4.4.9. BK'nun Psikolojik Etkileri

Girişimcilere sorulan son soru BK'nun psikoloji üzerindeki etkilerini anlamayı amaçlamaktadır ve ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

7 girişimci (G1,G4,G5,G7,G8,G9,G10) BK'nun psikolojilerini etkilediğini ifade etmiştir. G1 ve G9 buna yönelik bir açıklama yapmamıştır, G4 stresli olduğunu, G5 duygularının etkilendiğini ve bunun da sosyal hayatını etkilediğini, G7 duygularının etkilendiğini, G8 uzun zamandır antidepresan kullandığını, G10 depresyon tedavisi gördüğünü söylemiştir. 4 girişimci (G2,G3,G6,G11) ise BK'nun kendileri üzerinde bu konuda herhangi bir etkisi olmadığını belirtmiştir. G2 “*Korku veya şüphe insanı psikolojik anlamda etkilediğinde başarısızlık da kaçınılmaz olur düşüncesindeyim*” diyerek görüşünü dile getirmiştir.

SONUÇ

Bütün ekonomiler için hayati önemi olan ve bugünkü ekonomik ve teknolojik gelişimin mimarı olan girişimciler, girişimci olma kararını her şeyden önce her konuda riskler alarak vermektedir. Riskin dışında bu kararı kısmen veya tamamen belirsizlik koşullarında vermektedirler. Girişimcilik sürecinin başlangıcındaki bu özellikli durum girişimciler için süreklilik arz etmektedir çünkü girişimci işini kurduktan sonra da çeşitli kararlar alıp uygulamaya devam etmektedir. Girişimcilik kuvvetli duyguların da yer aldığı kompleks bir süreçtir ve bu duygular içinde korku gibi süreci olumsuz etkilemesi olası duygular da yer almaktadır. Özellikle kurulan işletmelerin önemli bir kısmının kısa sürede başarısız olduğunun kabul edildiği düşünüldüğünde girişimcilerin süreç içinde başarısızlık korkusu yaşayabilecekleri düşünülebilir. Çünkü diğer olumsuz sonuçlar bir yana girişimsel başarısızlık pek çok kültürde sosyal anlamda

damgalanmakta ve bu girişimciler açısından pek çok başka olumsuz sonucu da beraberinde getirmektedir. Bu sonuçların farkında olan girişimcilerin BK yaşayıp yaşamadıkları, şayet yaşıyorlarsa hangi alanlarda yaşadıkları ve faaliyetlerinin bundan etkilenip etkilenmediği girişimsel başarı ve dolayısıyla ekonomik kalkınma açısından oldukça önemlidir. Öngörülen bu önem sebebiyle çalışmada girişimcilerin BK ve girişimcilik faaliyetlerinin bundan etkilenip etkilenmediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla 11 girişimciyle görüşülmüş ve elde edilen veriler betimsel analiz ile değerlendirilmiştir.

Araştırmaya dâhil olan girişimcilerin yalnızca iki tanesi kadın diğerleri erkektir. Hemen her yaş grubundan girişimciyle görüşülmüştür. Daha önce başka bir iş kurmuş olan girişimciler azınlıktadır. Dikkat çekici bir nokta ise hem yeni hem de deneyimli girişimcilerin araştırmaya dâhil olmuş olmasıdır. Girişimcilerin sektörel dağılımına bakıldığında da çeşitlilik olduğu göze çarpmaktadır.

Görüşülen girişimcilerin çoğunluğu iş kurma kararı verdiklerinde BK hissettiklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla girişimci kişilerin genel olarak korkularına rağmen harekete geçtikleri söylenebilir. Girişimcilerin *başlangıç kararı korkularının* genel olarak finansal korkular, müşteriye ilişkin korkular, başarılı olabilmeye ilişkin korkular ve sektöre yönelik korkular olduğu anlaşılmıştır.

Girişimcilerin önemli bir çoğunluğu işleriyle ilgili halen BK yaşamakta olduklarını belirtmişlerdir. *Güncel korkular* genel olarak finansal korkular, belirsizlik korkusu, iş bağlayamama korkusu, işgörenlerle ilgili korkular ve rekabet gücüne yönelik korkular olarak ortaya çıkmıştır. Bütün girişimciler BK düzeylerinin zaman içinde değiştiğini, bu değişim konusunda da çoğunluğu zaman içinde bir azalma olduğunu ifade etmiştir. *Korku düzeyinde değişiklik* ile ilgili olarak, görüşülen girişimciler için bunun sabit olmadığı anlaşılmaktadır.

Görüşülen girişimcilerin büyük bölümü BK'nun girişimcilik güduları üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu girişimcilerden bir tanesi bu etkinin olumsuz yönde diğerleri ise olumlu yönde olduğunu belirtmiştir ve bütün girişimciler motivasyonlarının etkilendiğini dile getirmiştir. BK'nun *girişimcilik güduları üzerindeki etkisinin* genellikle motivasyonu etkileme yönünde ortaya çıktığı söylenebilir. BK'nun olumlu sonuçlara yol açması ya da motivasyonu artırmasının altındaki asıl neden, insanları başarısız olaylardan kaçınmak için daha çok çaba sarf etmeye motive edebiliyor olması olabilir.

Girişimcilerin çok büyük bir bölümü aile ve sosyal çevrenin kendileri için BK'nu azaltan bir unsur olduğunu ifade etmiştir ve bu durumun sosyo-kültürel altyapıdan kaynaklandığı belirtilebilir. Dolayısıyla girişimciler için *korkuyu azaltan unsurlar* söz konusudur. Görüşülen girişimcilerden hiç biri korkularıyla baş etmek için profesyonel bir yardım almamakta (mentörlük, koçluk, danışmanlık vb.) ancak kişisel yöntemlerini kullanmaktadır. Bu sebeple profesyonel anlamda, girişimcilerin, *korkuyla baş etme yolları* konusunda bir yöntemleri olmadığı söylenebilir.

BK'nun *girişimsel faaliyetler üzerindeki etkisi* konusunda net bir tablo oluşmamıştır. Faaliyetlerini etkilediğini ve etkilemediğini belirten girişimciler eşit sayıda olduğu gibi, etkilediğini söyleyenler de bu konuda farklılaşmaktadır. Görüşülen girişimcilerin önemli bölümü BK'nun psikolojilerini etkilediğini ifade etmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla da bu etki olumsuz yönde olmaktadır. *Psikolojik etki* genellikle girişimcilerin duyguları üzerinde olmaktadır.

Sonuç olarak BK'nun başlangıç kararından başlamak üzerinde girişimciler üzerinde etkili olduğu ve girişimsel faaliyetlerini etkilediği söylenebilir. Ekonomik ve teknolojik kalkınmanın önemli anahtarlarından girişimcilerin yaşadığı bu durumun önemi ve özelliğinin farkına

varılarak bazı adımların atılması gerekmektedir. Bunun için ise öncelikli olarak bu konuda daha fazla ve farklı boyutlarda akademik çalışma yapılması ve

konuya dikkat çekilmesi gerekmektedir. Diğer yandan araştırma kısıtları dikkate alındığında ulaşılan sonuçların genellenemez olduğunu belirtmek gerekir.

KAYNAKÇA

1. AKPINAR, T. ve KÜÇÜKGÖKSEL, N. Ç. (2015). "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı Ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1):13-19.
2. ARENIUS, P. and MINNITI, M. (2005). "Perceptual Variables and Nascent Entrepreneurship", *Small Business Economics*, 24: 233-247.
3. ATKINSON, J.W. (1966). "Motivational Determinants of Risk-Taking Behavior", pp. 11-30, (Ed.) ATKINSON, J.W. and FEATHER, N.T., *A Theory of Achievement Motivation*. John Wiley and Sons, New York
4. BARON, R. A. (2000). "Psychological Perspectives on Entrepreneurship: Cognitive and Social Factors in Entrepreneurs' Success", *Current Directions in Psychological Science*, 9(1): 15-18.
5. BRIXY, U., STENBERG, R., and STUBER, H. (2012). "The Selectiveness of the Entrepreneurial Process", *Journal of Small Business Management*, 50: 105-131.
6. BÖRÜ, D. (2011). "Girişimcilik Kadınlar ve Öğrenilmiş Çaresizlik Olgusu", s. 1-8, (Ed.) KARADAL, H., *Girişimcilik*, 3. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
7. BUSENITZ, L. W. and BARNEY, J. B. (1997). "Differences Between Entrepreneurs and Managers in Large Organizations: Biases and Euristic in Strategic Decision-Making", *Journal of Business Venturing*, 12: 9-30.
8. CACCIOTTI, G. and HAYTON, J. C. (2014). "Fear of Failure and Entrepreneurship: A Review and Direction for Future Research", *ERC Research Paper No. 24*, www.enterpriseresearch.ac.uk. Erişim Tarihi: 25.02.2017.
9. CACCIOTTI, G. and HAYTON, J. C. (2015). "Fear and Entrepreneurship: a Review and Research Agenda", *International Journal of Management Reviews*, 17(29):165-190.
10. CANIDIO, A. and LEGROS, P. (2016). "The Value of Entrepreneurial Failures: Task Allocation and Career Concerns", *CEPR Discussion Paper*, No. DP11295. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2786897>.
11. COLLINS, D. D. (2007). *Entrepreneurial Success: The Effect of Fear On Human Performance*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Capella University.
12. CONROY, D. E. (2001a). "Fear of Failure: an Exemplar for Social Development Research in Sport", *Quest*, 53(2): 165-183.
13. CONROY, D. E. (2001b). "Progress in the Development of a Multidimensional Measure of Fear of Failure: The Performance Failure Appraisal Inventory (pfai)", *Anxiety, Stress,&Coping*, 4(4): 431-452.
14. CONROY, D. E., WILLOW, J. P. and METZLER, J. N. (2002). "Multidimensional Fear of Failure Measurement: the Performance Failure Appraisal Inventory". *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(2): 76-90.
15. CONROY, D. E. and ELLIOT, A. J. (2004). "Fear of Failure and

- Achievement Goals in Sport: Addressing the Issue of the Chicken and the Egg”, *Anxiety, Stress,&Coping*, 17(3): 271-285.
16. CONROY, D. E., KAYE, M. P. and FIFER, A. M. (2007). “Cognitive Links Between Fear of Failure and Perfectionism”, *Journal of Rational-Emotive&Cognitive-Behavior Therapy*, 25(4): 237–253.
 17. COPE, J. (2011). “Entrepreneurial Learning From Failure:An Interpretative Phenomenological Analysis”, *Journal of Business Venturing*, 26(6): 604–623.
 18. COVIN, J.G. and SLEVIN, D. (1991a). “A Conceptual Model of Entrepreneurship as Firm Behavior”, *Entrepreneurship Theory&Practice*, 16: 7-25.
 19. COVIN, J.G. and SLEVIN, D. (1991b). “Entrepreneurial Versus Conservative Firms: A Comparison of Strategies and Performance”, *Journal of Management Studies*, 28: 439-462.
 20. CUERVO, Á., RIBEIRO, D. and ROIG, S. (2007). “Entrepreneurship: Concepts, Theory and Perspective”, pp. 1-22, (Ed.) CUERVO, Á., RIBEIRO, D. ve ROG, S. *Entrepreneurship Concepts, Theory and Perspective*, Springer, Heidelberg, NewYork.
 21. ELLIOT, A. J. and CHURCH, M. A. (2003). “A Motivational Analysis of Defensive Pessimism and Self-Handicapping”, *Journal of Personality*. 71(3): 369-396.
 22. GARTNER, W. B. (1988). “Who is an Entrepreneur? Is the Wrong Question”, *American Journal of Small Business*, 12(4): 11-32.
 23. GEORGE, G. and ZAHRA, S. A. (2002). “Culture and its Consequences for Entrepreneurship”, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(4): 5-9.
 24. HAGHBIN, M., McCAFFREY, A. and PYCHYL, T. A. (2012). “The Complexity of the Relation Between Fear of Failure and Procrastination”, *Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy*, 30(4): 249–263.
 25. HANCOCK, J. G., and TEEVAN, R. C.. (June 1964). “Fear of Failure and Risk-Taking Behavior”, *Journal of Personality*, 32 (2): 200–209.
 26. HAYTON, J. C., CACCIOTTI, G., GIAZITZOGLU, A., MITCHELL, J. R. and AINGE, C. (2013). “Understanding Fear of Failure in Entrepreneurship: a Cognitive Process Framework”, *Frontiers of Entrepreneurship Research*, 33(6): 1-15.
 27. HESSELS, J., GRILO, I., THURIK, R., and van der ZWAN, P. (2011). Entrepreneurial Exit and Entrepreneurial Engagement. *Journal of Evolutionary Economics*, 21: 447-471.
 28. JENKINS, A.; HELLERSTEDT, K.; HUNTER, E. and DAVIDSSON, P. (2014). “Stigmatization of Failed Entrepreneurs: Prevalence and Solutions”, *Frontiers of Entrepreneurship Research*. 34(5): 1-12.
 29. KAYALAR, M. ve ÖMÜRBEK, N. (2007). “Girişimci Adaylarının Risk Almaya Yatkınlık Özelliğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1): 185-200.
 30. KIZILASLAN, N. ve KARAÖMER, M. (2015). “Hatay İli Kırsalında Kadınların Girişimcilik Eğilimlerinin İncelenmesi”, *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 3(6): 371-379.
 31. KILMANN, R. H., O’HARA, L. A. ve STRAUSS, J. P. (2010). “Developing and Validating a Quantitative Measure of Organizational Courage”, *Journal of*

- Business and Psychology, 25(1): 15-23.
32. LANDIER, A. (2005). "Entrepreneurship and the Stigma of Failure". Working Paper, New York University, Erişim adresi: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=850446
 33. LEE, S.; YASUHIRO Y.; MIKE W. P. and JAY B. B.. 2011. "How do Bankruptcy Laws Affect Entrepreneurship Development Around the World?", *Journal of Business Venturing*, 26: 505-520.
 34. LI, Y. (2011). "Emotions and New Venture Judgment in China", *Asia Pacific Journal of Management*, 28: 277-298.
 35. LUMPKIN, G.T. and DESS, G.G. (1996). "Clarifying the Entrepreneurial Orientation Construct and Linking it to Performance", *Academy of Management Review*, 21: 135-172.
 36. MILLER, D. (1983). "The Correlates of Entrepreneurship in Three Types of Firms", *Management Science*, 29: 770-791.
 37. MINNITI, M. and NARDONE, C. (2007). "Being in Someone Else's Shoes: the Role of Gender in Nascent Entrepreneurship". *Small Business Economics*, 28(2): 223-238.
 38. MITCHELL, J. R. and SHEPHERD, D. A. (2010). "To Thine Own Self be True: Images of Self, Images of Opportunity, and Entrepreneurial Action", *Journal of Business Venturing*, 25: 138-154.
 39. MITCHELL, J. R. and SHEPHERD, D. A. (2011). "Afraid of Opportunity: the Effects of Fear of Failure on Entrepreneurial Action", *Frontiers of Entrepreneurship Research*, 31(6): 195-209.
 40. MORGAN, J. and SISAK, D. (2016). "Aspiring to Succeed: A Model of Entrepreneurship and Fear of Failure", *Journal of Business Venturing*, 31(1): 1-21.
 41. NAKTİYOK, A. (2004). İç Girişimcilik, Beta Yayınları, İstanbul.
 42. NELSON, K. L., NEWMAN, D. N., McDANIEL, J. R. and BUBOLTZ, W. C. (2013). "Gender Differences in Fear of Failure Amongst Engineering Students", *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(16): 10-16.
 43. ORHAN, U. ve ÖZYER, K. (October 2013). "Sağlık Sektöründe Korku Ve Hatalı Karar Verme İlişkisi Üzerine Bir Araştırma Düzeni", *The Journal of Academic Social Science Studies*. (6)8: 719-736.
 44. ROTHBLUM, E. D.. (1990). "Fear of Failure The Psychodynamic, Need Achievement, Fear of Success, and Procrastination Models", pp 497-537, (Ed.) HAROLD, L., *Handbook of Social and Evaluation Anxiety*, Plenum press. New York..
 45. SHANE, S. and VENKATARAMAN, S. (2000). "The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research", *The Academy of Management Review*, 25(1): 217-226.
 46. SHARMA, P. and CHRISMAN, J. J. (1999). "Toward a Reconciliation of the Definitional Issues in the Field of Corporate Entrepreneurship", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 23(3): 11-27.
 47. SHEPHERD D.A. (2003). "Learning From Business Failure: Propositions of Grief Recovery for the Selfemployed", *Academy of Management Review*, 28(2): 318-328.
 48. SHINNAR, R.S., GIACOMIN, O. and JANSSEN, F. (2012). "Entrepreneurial Perceptions and Intentions: the Role of Gender and Culture", *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 36: 465-493.

49. SINGH, S., CORNER, P. D. and PAVLOVICH, K. (2007). "Coping With Entrepreneurial Failure", *Journal of Management & Organization*, 13(4): 331-344.
50. STEVENSON, H. H. and JARILLO, J. C. (1990). "A Paradigm of Entrepreneurship: Entrepreneurial Management", *Strategic Management Journal*, 11: 17-27.
51. U MAY, A. (2002). "Matematik Öğretmen Adaylarının Başarı Güdüsü Düzeyleri, Değişimi Ve Değişimi Etkileyen Faktörler", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22: 148-155.
52. UCBASARAN, D.; SHEPHERD, D. A.; LOCKETT, A. S. and JOHN L. (2013). "Life After Business Failure: The Process and Consequences of Business Failure for Entrepreneurs", *Journal of Management*, 39(1): 163-202.
53. VAILLANT, Y. and LAFUENTE, E. (2007). "Do Different Institutional Frameworks Condition the Influence of Local Fear of Failure and Entrepreneurial Examples Over Entrepreneurial Activity?", *Entrepreneurship & Regional Development*, 19(4): 313-337.
54. WENBERG K., PATHAK S. and AUTIO E. (2013). "How Culture Moulds the Effects of Self-Efficacy and Fear of Failure on Entrepreneurship", *Entrepreneurship and Regional Development*, 25(9-10): 756-780.
55. WYRWICH, M.; STUETZER, M. and STERNBERG, R. (2016). "Entrepreneurial Role Models, Fear of Failure, and Institutional Approval of Entrepreneurship: a Tale of Two Regions", *Small Business Economics*, 46(3): 467-492.
56. ZAHRA, S. A. (2005). "Entrepreneurial Risk Taking in Family Firms", *Family Business Review*, XVIII(1): 23-40.
57. ZAHRA, S. and COVIN, J.G. (1995). "Contextual Influences on the Corporate Entrepreneurship-Performance Relationship: A Longitudinal Analysis", *Journal of Business Venturing*, 10: 43-58.
58. ZAHRA, S., DHARWADKAR, R. and GEORGE, G. (2000). "Entrepreneurship in Multinational Subsidiaries: the Effects of Corporate and Local Environmental Contexts", http://www.ciber.gatech.edu/workingpaper/99_00-27.pdf. Erişim Tarihi: 1.03.2017.
59. ZHAO, F. (2005). "Exploring the Synergy Between Entrepreneurship and Innovation", *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 11(1): 25-41.
60. Türk Dil Kurumu. <http://www.tdk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 16.06.2017.